

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

KG ./ riksåklagaren angående skattebrott m.m.

(Göta hovrätts dom 2019-09-16 i mål B 185-19)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet. Jag vill anföra följande.

Jag har inhämtat yttrande från Ekobrottsmyndigheten. Yttrandet bifogas.

Inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom. Enligt min mening finns det inte skäl att meddela prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

Ekobrottsmyndigheten har i sitt yttrande redogjort för åtalet, underrättsdomarna och KGs överklagande. Jag får i dessa delar hänvisa till yttrandet med följande mindre tillägg.

På åklagarens begäran hölls i tingsrätten vittnesförhör med MB från Läkemedelsverket. I tingsrättens dom noteras att MB vid förhöret uppgav att melanotan 2 betraktas som ett läkemedel. Av ljudupptagningen från förhöret framgår att MB uppgav att detta grundas på att melanotan 2 kan användas eller tillföras människor i syfte att återställa, korrigera eller modifiera fysiologiska funktioner genom farmakologisk, immunologisk eller metabolisk verkan (jfr definitionen av läkemedel [andra strecksatsen] i 2 kap. 1 § läkemedelslagen [2015:315], definitionen återfanns i 1 § första stycket 1 i den tidigare gällande läkemedelslagen [1992:859]). Enligt MB faller melanotan 2 också in under läkemedelslagens tillämpningsområde eftersom det är ett injektionsmedel. Detta framgår av 1 § femte punkten i Läkemedelsverkets föreskrifter (HSLF-FS 2016:76) om tillämpning av läkemedelslagen (2015:315) på vissa varor.

Grunder

Den rättsliga regleringen

Utöver det som tas upp i Ekobrottsmyndighetens yttrande vill jag redovisa följande.

Enligt 4 kap. 1 § första stycket läkemedelslagen ska ett läkemedel vara av god kvalitet och ändamålsenligt. Läkemedlet är ändamålsenligt om det är verksamt för sitt ändamål och vid normal användning inte har skadeverkningar som står i missförhållande till den avsedda effekten. Av 4 kap. 2 § första stycket följer att ett läkemedel ska godkännas för försäljning om det uppfyller kraven enligt 1 §.

Enligt 5 kap. 1 § första stycket får ett läkemedel säljas först sedan det godkänts för försäljning enligt bl.a. 4 kap. 2 §. I 16 kap. 1 § återfinns en straffbestämelse enligt vilken den som med uppsåt eller av oaktsamhet bryter mot 5 kap. 1 § första stycket döms till böter eller fängelse i högst ett år, om gärningen inte är belagd med straff enligt brottsbalken eller enligt lagen om straff för smuggling. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Bestämmelser med motsvarande innehåll fanns i 1992 års läkemedelslag (se 4, 5, 6 och 26 §§).

Jag vill också något mera utförligt redovisa de två avgöranden från Högsta domstolen som redovisas i Ekobrottsmyndighetens yttrande, dvs NJA 2004 s. 519 och NJA 2015 s. 811 ”Z Service”.

I rättsfallet NJA 2004 s. 519 fann Högsta domstolen att olaglig spelverksamhet inte i sig var av ett sådant slag att den inte skulle kunna vara föremål för bokföringsskyldighet. I målet hade den tilltalade invänt att den spelverksamhet han bedrivit var olaglig. Verksamheten avsåg automatspel med s.k. lyckohjul för vilket något tillstånd inte förelegat och för vilket tillstånd inte heller lagligen skulle kunna beviljas. Hovrätten hade ogillat åtalet och uttalat att brottslig verksamhet inte skulle beskattas i annat fall än då den brottsliga verksamheten ingått som ett led i en eljest legal förvärvsverksamhet. Någon skyldighet att enligt bokföringslagen bokföra brottslig verksamhet i andra fall ansågs inte föreligga. I hovrättens dom noterades vidare följande.

Anordnande av automatspel i form av lyckohjul förbjöds vid straffansvar i lotterilagen (1994:1000) genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 1997. I rättstillämpningen bedömdes det föreliggande förbudet dock inte kunna tillämpas mot enskilda på grund av att Sverige vid genomförandet av lagändringen i lotterilagen hade åsidosatt sin anmälningsskyldighet till EU-kommissionen (jfr Göta hovrätts beslut 2003-03-08 i mål Ö 1075-01). Detta resulterade i att regeringen till EU-kommissionen anmälde ändringar av lotterilagen av samma materiella innehåll som de ändringar som redan hade införts genom lagändringen år 1997 och att denna lagändring härefter ersattes med en ny lagändring med samma in-

nehåll som den tidigare. Den sistnämnda lagändringen trädde i kraft den 1 februari 2002 och innehöll inte några övergångsbestämmelser (jfr prop. 2001/02:47 s. 10 ff.).

Mot bakgrund av det anförda kan lotterilagens straffbestämmelse så vitt gäller anordnande av automatspel i form av lyckohjul inte anses ha varit tillämplig mot enskilda förrän den 1 februari 2002. Utredningen ger sålunda vid handen att M.H., med tillämpning av lotterilagens lydelse före den 1 februari 2002, har åsidosatt sin bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen under det att han, med tillämpning av lotterilagens lydelse från och med den 1 februari 2002, inte har gjort detta.

Enligt 5 § 2 st. lagen (1964:163) om införande av brottsbalken gäller att en ny lag som leder till straffrihet skall tillämpas också på gärningar som begåtts före lagens ikraftträdande, om inte en gärning under viss tid har varit straffbelagd på grund av då rådande särskilda förhållanden. Vid bedömningen härav kan konstateras att anledningen till att den spelverksamhet M.H. bedrivit inte längre omfattas av bokföringslagens krav på bokföring är att spelverksamheten numera anses utgöra brottslig verksamhet. Vid sådana förhållanden kan det tidigare kravet enligt bokföringslagen på bokföring av den spelverksamhet M.H. bedrivit inte anses ha gällt under viss tid på grund av då rådande särskilda förhållanden.

Högsta domstolen konstaterade att det i bokföringslagen inte görs något undantag från bokföringsskyldigheten för sådana affärshändelser som är olagliga i ett eller annat hänseende och att någon närmare vägledning inte heller synes kunna hämtas från bokföringslagstiftningens förarbeten eller publicerad praxis angående lagens tillämpning. Som anges i propositionen till bokföringslagen torde emellertid ledning för bedömning av bokföringsskyldighetens omfattning ofta kunna hämtas från den skattemässiga bedömningen. Ska verksamheten beskattas i inkomstslaget näringsverksamhet är den normalt också bokföringspliktig medan den omständigheten att skattskyldighet inte föreligger för viss verksamhet eller viss typ av transaktion får anses utgöra ett starkt skäl för att anse att det inte heller föreligger någon bokföringsskyldighet. Högsta domstolen konstaterade vidare att Regeringsrätten i RÅ 1991 ref. 6 uttalat att brottslig verksamhet som sådan inte borde kunna konstituera någon förvärvskälla medan det däremot borde kunna finnas anledning att beakta intäkter av brottslig verksamhet som skattepliktiga om verksamheten ingått som ett led i en legal verksamhet. Högsta domstolen fortsatte enligt följande.

Den skattemässiga bedömningen av olaglig verksamhet eller olagliga transaktioner har även i en rad fall behandlats av EG-domstolen i anslutning till främst artikel 2 i sjätte direktivet (77/388/EEG) om harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning rörande omsättningsskatter. Enligt domstolens praxis är det vid tillämpning av gemenskapslagstiftningen, enligt principen om skatteneutralitet, inte möjligt att i skatte- och tullhänseende allmänt göra åtskillnad mellan olagliga och lagliga transaktioner. Den omständigheten att en gärning är brottslig medför inte undantag från beskattning utom i sådana speciella situationer, som exempelvis vid omsättning av narkotika eller förfalskade pengar, då all konkurrens mellan en laglig ekonomisk sektor och en olaglig sektor är utesluten på grund av vissa va-

rors eller tjänsters särdrag (se domstolens dom den 29 juni 2000 i mål C-455/98, Kaupo Salumets m.fl., och där lämnade hänvisningar till tidigare praxis).

Av särskilt intresse för den i förevarande mål aktuella frågan är EG-domstolens avgörande den 11 juni 1998 i mål C-283/95, Fischer, där frågan gällde huruvida olagligt anordnande av hasardspel omfattades av det ovan nämnda direktivets tillämpningsområde. Domstolen fann därvid att olagligt hasardspel inte var en sådan tjänst som till följd av särskilda kännetecken inte kunde bli föremål för handel eller vara en del av det ekonomiska kretsloppet. Då den i målet aktuella olagliga verksamheten sålunda konkurrerade med laglig verksamhet hindrade principen om skatteneutralitet att den behandlades annorlunda i mervärdesskatt-hänseende.

Enligt Högsta domstolen fick det mot denna bakgrund stå klart att den i målet aktuella spelverksamheten inte i sig varit av ett sådant slag att den inte skulle kunna vara föremål för bokföringsskyldighet. Spelverksamheten hade inte heller varit någon från caféverksamheten avskild verksamhet utan utgjort en integrerad del av denna. Något undantag från bokföringsskyldigheten hade därför inte förelegat. Med denna bedömning ansåg Högsta domstolen att det saknades anledning att i målet ta ställning till frågan om de lagändringar som skett år 1997 i lotterilagen enligt EG-domstolens praxis inte kunde åberopas mot enskilda.

I rättsfallet NJA 2015 s. 811 ”Z Service” hade den tilltalade underlåtit att bokföra olagliga affärshändelser. Högsta domstolen fann att det för frågan om bokföringsbrott förekommit saknade betydelse om affärshändelserna företagits som en integrerad del i en annars laglig näringsverksamhet liksom om det hade bedrivits annan näringsverksamhet. Den tilltalade hade dömts för brott mot 12 kap. 65 a § jordabalken genom att vid nio tillfällen mot betalning ha förmedlat bostadslägenheter för annat ändamål än fritidsändamål. De mottagna betalningarna uppgick till mellan 100 000 och 450 000 kronor per lägenhet. Högsta domstolen konstaterade att all förmedling av hyreskontrakt mot betalning inte var olaglig. Vad som var straffbelagt var förmedling mot betalning av hyreskontrakt som avser bostadslägenheter, om inte verksamheten bedrivs yrkesmässigt och sker mot betalning som uppgår till högst 3 000 kr per kontrakt. Vidare konstaterades att förmedling mot betalning av hyreskontrakt för lokaler och bostäder för fritidsändamål är laglig. Högsta domstolen fann att den tilltalades förmedlingsverksamhet utövats yrkesmässigt, att det därför varit fråga om näringsverksamhet i bokföringslagens mening och att utgångspunkten därmed var att bokföringsskyldighet förelegat. När det gäller frågan om vilken betydelse det hade för bokföringsplikten att verksamheten varit olaglig konstaterade Högsta domstolen att bokföringslagen inte innehåller något undantag från bokföringsskyldigheten för affärshändelser som är olagliga och att frågan inte heller behandlas i lagens förarbeten. På motsvarande sätt angavs det saknas undantag för olagliga inkomster i inkomstskattelagen. Högsta domstolen fortsatte enligt följande.

12. Det finns uttalanden i praxis som ger visst stöd för undantag från skattskyldighet när det är fråga om varor eller tjänster som inte över huvud taget kan vara en del av det ekonomiska kretsloppet eller när verksamheten i objektiv mening inte kan anses leda till vinst eftersom vinning av brott ska förverkas. I EU-domstolens dom Fischer, C-283/95, EU:C:1998:276, och dom Kaupo Salumets m.fl., C-455/98, EU:C:2000:352, jämförs sålunda olagligt hasardspel och olaglig import av etylalkohol med handel med narkotika och förfalskade pengar. Det framhålls att i de senare fallen är konkurrens mellan en laglig och en olaglig sektor utesluten. (Se också RÅ 1991 ref. 6, jfr Peter Melz, Skattefri brottslighet, Rättsfall att minnas, 1998 s. 367 ff.)

13. I rättsfallet NJA 2004 s. 519, som rörde olaglig spelverksamhet, konstaterade HD att spelverksamheten inte var av ett sådant slag att den inte skulle kunna vara föremål för bokföringsskyldighet. Det noterades också, närmast som ett tilläggsargument, att den olagliga verksamheten utgjorde en integrerad del av en laglig caféverksamhet.

14. Utgångspunkten är att det föreligger bokföringsplikt för samtliga affärshändelser. Det saknas tillräckliga skäl för att det ska vara en nödvändig förutsättning för bokföringsskyldighet att de olagliga affärshändelserna företas som en integrerad del i en annars laglig näringsverksamhet. Det bör inte heller vara en förutsättning att det bedrivs annan näringsverksamhet. För frågan om bokföringsskyldighet saknar förverkande, återbetalningsplikt och skadeståndsskyldighet betydelse (jfr däremot i fråga om skattskyldighet HFD 2014 ref. 63).

15. Mot bakgrund av vad som nu har sagts, och då förmedling av hyreskontrakt är en verksamhet som endast under vissa förutsättningar är olaglig, saknas det skäl att göra undantag från bokföringsskyldigheten för Z.Z:s förmedlingsverksamhet. Det förhållandet att han har bedrivit garderobsrörelse påverkar således inte bedömningen.

EU-domstolens avgörande den 29 juni 2000 i målet Kaupo Salumets m.fl. (C-455/98) gällde insmugglad etylalkohol. I domen konstaterades att domstolens tidigare avgöranden avsett varor (narkotika och förfalskade pengar) som på grund av deras själva beskaffenhet och särdrag inte kunnat bli föremål för laglig handel eller vara en del av handeln. Vidare framgick av fast rättspraxis att det enligt principen om skatteneutralitet inte är möjligt att allmänt göra åtskillnad mellan olagliga och lagliga transaktioner. Detta angavs betyda att den omständigheten att en gärning utgör brott inte som sådan medför ett undantag från beskattning, utan att ett sådant undantag endast kan komma i fråga i speciella situationer då all konkurrens mellan en laglig ekonomisk sektor och en olaglig sektor är utesluten på grund av vissa varors eller tjänsters särdrag. Så ansågs emellertid inte vara fallet med den i målet aktuella etylalkoholen. Enligt EU-domstolen rörde det sig inte om en vara vars saluföring var förbjuden på grund av dess beskaffenhet eller särdrag. De omständigheter under vilka importen hade ägt rum ändrade inte denna bedömning. En produkt som i likhet med etylalkohol i sig är laglig kunde nämligen inte likställas med narkotika på grund av dess ursprung, kvalitet eller renhet. Den omständigheten att ren etylalkohol var föremål för särskilda tillståndsregler vad gäller både framställning, saluföring, import och export i den berörda medlemsstaten ansågs sakna betydelse.

Konkurrens mellan insmugglad alkohol och alkohol som är föremål för laglig handel var dessutom inte utesluten i den mån det fanns en laglig marknad för alkohol som påverkades av de insmugglade produkterna. Av detta följde att etylalkohol inte ansågs kunna utgöra en produkt som inte är föremål för omsättning. Etylalkohol var därför föremål för de skatter och tullar som normalt gäller i enlighet med gemenskapsrätten.

Min bedömning

Även när det gäller grunderna för min inställning i målet kan jag till stor del ansluta mig till vad Ekobrottsmyndigheten anför i sitt yttrande. Jag vill dock göra några tillägg och sammanfatta min inställning enligt följande.

KG har sålt melanotan via en hemsida på internet. Han har inte vid sidan av detta bedrivit någon näringsverksamhet. Enligt vad hovrätten funnit har omsättningen under de två år åtalet avser legat på drygt 154 000 respektive 210 000 kronor (exklusive moms). Verksamheten har varit av ekonomisk natur, bedrivits i vinstsyfte och pågått under ett par års tid. I likhet med tingsrätten och hovrätten anser jag att försäljningsverksamheten har varit av sådan karaktär att den utövats yrkesmässigt. KG får därmed anses ha bedrivit näringsverksamhet. Utgångspunkten är därför att det har förelegat skyldighet för honom att dels bokföra sin försäljning, dels redovisa sina inkomster till Skatteverket.

Som framgår av vittnesförhøret med MB från Läkemedelsverket är melanotan att anse som ett läkemedel i den mening som avses i läkemedelslagen. Melanotan är dock inte godkänt för försäljning, varför KGs näringsverksamhet varit olaglig. Frågan i målet är vilken betydelse detta förhållande har för skyldigheten att bokföra försäljningen och redovisa inkomsterna från denna.

I rättsfallet ”Z Service” konstaterar Högsta domstolen att det varken i bokföringslagen eller i inkomstskattelagen finns något undantag för olagliga affärshändelser eller olagliga inkomster. Däremot finns det uttalanden i praxis som ger visst stöd för undantag från skattskyldighet när det är fråga om varor eller tjänster som inte över huvud taget kan vara en del av det ekonomiska kretsloppet eller när verksamheten i objektiv mening inte kan anses leda till vinst eftersom vinning av brott ska förverkas. I EU-domstolens praxis jämförs sålunda olagligt hasardspel och olaglig import av etylalkohol med handel med narkotika och förfalskade pengar. Det framhålls att i de senare fallen är konkurrens mellan en laglig och en olaglig sektor utesluten. Högsta domstolen uttalade vidare att det för frågan om bokföringsbrott förekommit saknar betydelse om olagliga affärshändelser har företagits som en integrerad del i en annars laglig näringsverksamhet. Det saknar vidare betydelse om det har bedrivits annan näringsverksamhet.

I rättsfallet NJA 2004 s. 519 fann Högsta domstolen att olaglig spelverksamhet inte var av ett sådant slag att den inte skulle kunna vara föremål för bokförings-skyldighet. I målet hade den tilltalade invänt att den spelverksamhet han bedrivit var olaglig. Verksamheten avsåg anordnande av automatspel med s.k. lyckohjul för vilket något tillstånd inte förelegat och för vilket tillstånd inte heller lagligen skulle kunna beviljas. Enligt Högsta domstolen förelåg bokförings-skyldighet även om det vid tiden för spelets anordnande i lotterilagen funnits ett straffsanktionerat förbud mot spel med lyckohjul. Avgörande för frågan om bokföringsskyldighet förelegat var i stället att spelverksamheten inte ansågs ha varit av sådan karaktär att den inte kunde vara en del av det ekonomiska kretsloppet samt att den konkurrerade med laglig verksamhet.

Som nämnts har KGs försäljningsverksamhet varit olaglig eftersom melanotan är att anse som ett läkemedel vilket inte är godkänt för försäljning. Av Läke-medelsverkets hemsida (och förhöret med vittnet MB) framgår att melanotan är ett hormonpreparat som injiceras och uppges göra användaren solbränd, öka sexlusten och ha en avmagrande effekt. Det har gjorts försök att utveckla ett läkemedel med melanotan som bas, men dessa försök har avbrutits. Vid användande av melanotan har biverkningar som illamående och kräkningar rapporterats. Vidare kan användning leda till hudcellsförändringar och det finns fall där användare har fått hudcancer. Melanotan har såvitt känt inte godkänts för försäljning någonstans i världen.

Som framgått i det föregående har narkotika ansetts som en vara av sådant slag att den inte över huvud taget kan vara en del av det ekonomiska kretsloppet i samhället. Vid handel med narkotika föreligger därför varken skattskyldighet eller bokföringsskyldighet. I KGs överklagande hävdas att Melanotan, med hänsyn till dess effekter, närmast är att jämföra med en drog. Enligt min mening är det emellertid i nu aktuellt sammanhang knappast rimligt att jämföra handel med icke godkända läkemedel med handel med narkotika. Det finns visserligen tydliga risker med användande av läkemedel som melanotan, men handeln med den beroendeframkallande narkotikan utgör ett samhällsproblem på en helt annan nivå. Här kan refereras till vad regeringen uttalade när brotten synnerligen grovt narkotikabrott och synnerligen grov narkotikasmuggling infördes (se prop. 2015/16:21 s. 18).

Narkotikamissbruk och illegal narkotikahandel utgör allvarliga hot mot samhället och kampen mot narkotika och dess skadeverkningar är därför högt prioriterad av regeringen. Den straffrättsliga regleringen har en central roll i narkotikabekämpningen. Strafflagstiftningen ska ge uttryck för en sträng, fast och konsekvent syn på den illegala narkotikahandlingen och tydligt förmedla samhällets avståndstagande.

Den olagliga narkotikahandeln äventyrar såväl människors hälsa och livskvalitet som stater lagliga ekonomi, stabilitet och säkerhet. Den alstrar även annan, ofta grov, brottslighet och utgör en bas för organiserad brottslighet. För att på ett tro-

värdigt sätt kunna möta de problem som narkotikabrottslighet för med sig måste det straffrättsliga regelverket vara effektivt och ha en ändamålsenlig utformning.

Som framgått i det föregående har EU-domstolen funnit att narkotika ska undantas från skattskyldighet då den på grund av dess själva beskaffenhet och särdrag inte kunnat bli föremål för laglig handel eller vara en del av handeln. Den omständigheten att en gärning utgör brott medför inte som sådan ett undantag från beskattning, utan ett sådant undantag kan endast komma i fråga i speciella situationer då all konkurrens mellan en laglig ekonomisk sektor och en olaglig sektor är utesluten på grund av vissa varors eller tjänsters särdrag. I rättsfallet Kaupo Salumets ansågs etylalkohol inte som en vara vars saluföring var förbjuden på grund av dess beskaffenhet eller särdrag. En produkt som i sig är laglig kunde inte likställas med narkotika på grund av dess ursprung, kvalitet eller renhet. Den omständigheten att ren etylalkohol var föremål för särskilda tillståndsregler vad gäller både framställning, saluföring, import och export i den berörda medlemsstaten ansågs sakna betydelse. Konkurrens mellan insmugglad alkohol och alkohol som är föremål för laglig handel var dessutom inte utesluten i den mån det fanns en laglig marknad för alkohol som påverkades av de insmugglade produkterna.

Narkotika är i sig olaglig, i stort sett varje befattning med narkotiska preparat är straffbelagd. Så är inte fallet med melanotan. Det förhållandet att melanotan omfattas av läkemedelslagens regler om läkemedel och därmed omfattas av särskilda tillståndsregler avseende tillverkning, försäljning och import kan enligt min mening inte innebära att all konkurrens med den lagliga ekonomiska sektorn är utesluten på grund av melanotans beskaffenhet och särdrag.

Enligt min mening är försäljning av icke godkända läkemedel mer jämförbar med den olagliga verksamhet som de tilltalade bedrivit i rättsfallen NJA 2004 s. 519 och "Z Service". I NJA 2004 s. 519 var det fråga om automatspel med lyckohjul för vilket något tillstånd inte förelegat. Här bör särskilt noteras att det enligt Högsta domstolen saknade betydelse om reglerna i lotterilagen, enligt vilka det var förbjudet vid straffansvar att anordna spel med lyckohjul, kunde tillämpas eller inte. I "Z Service" hade den tilltalade bedrivit svart förmedling av hyreslägenheter. Yrkesmässig förmedling av hyreskontrakt avseende bostadslägenheter var tillåten om den skedde mot betalning som uppgick till högst 3 000 kronor per kontrakt. Den lägsta betalning den tilltalade mottagit låg på 100 000 kronor. Det var således fråga om en verksamhet som inte var i närheten av vad som var tillåtet.

Enligt min mening innebär Högsta domstolens uttalanden i NJA 2004 s. 519 och "Z Service" samt EU-domstolens uttalanden i bl.a. rättsfallet Kaupo Salumets att det avgörande vid bedömningen av frågan om KGs försäljningsverksamhet medför skattskyldighet och bokföringsskyldighet är om den är av sådan karaktär att den inte kan anses vara en del av det ekonomiska kretsloppet

och om den har konkurrerat med den lagliga näringsverksamheten. Huruvida melanotan i framtiden kan tänkas komma att ingå som en substans i ett godkänt läkemedel saknar däremot betydelse.

Som nämnts uppges melanotan göra användaren solbränd, öka sexlusten och ha en avmagrande effekt. Jag delar hovrättens uppfattning att det finns andra lagliga preparat som kan ge samma effekter som melanotan, även om det inte finns ett preparat som ger samtliga tre effekter. Som exempel nämner hovrätten att det finns krämer för att få solbränd hy, läkemedel mot impotens och viktminskningspreparat. I likhet med Ekobrottsmyndigheten anser jag att detta måste anses som så allmänt känt att det inte krävs att åklagaren för bevisning om det.

Det kan dock tilläggas att det förutom det mycket stora utbudet på brun utan sol-krämer finns kosttillskott innehållande ämnet betakaroten som också anses ge huden en mörkare ton. I detta sammanhang kan vidare solariebranschen nämnas. När det gäller preparat som ökar sexlusten är det receptbelagda läkemedlet viagra välkänt, men det finns också kosttillskott och fysiska hjälpmedel som kan användas vid impotens. När det gäller viktminskningspreparat finns förutom receptbelagda läkemedel även ett stort antal medel, t.ex. olika typer av måltidsersättningar, som används för att gå ner i vikt.

Mot bakgrund av det sagda anser jag att det står klart att KGs försäljning av melanotan har konkurrerat med annan, laglig, näringsverksamhet. Det saknas därför skäl att göra undantag från skyldigheten att dels bokföra försäljningsverksamheten, dels betala skatt på de inkomster verksamheten inbringat.

Även när det gäller frågorna om försäljningsverksamhetens omfattning, uppsåt, brottens rubricering, påföljd och skattetillägg anser jag att hovrättens dom är riktig. Jag bestrider således ändring av hovrättens dom.

Processuella frågor

Frågan om prövningstillstånd

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens). För att bevilja prövning enligt denna punkt krävs alltså att ett avgörande av Högsta domstolen blir av generell betydelse för bedömningen av framtida mål som innehåller liknande frågeställningar. Den enskildes intresse av att få till stånd en överprövning kan sålunda enligt motiven inte föranleda dispens på denna grund (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken [version 1 april 2020, JUNO], kommentaren till 54 kap 10§).

Högsta domstolen har i vägledande avgöranden åren 2004 och 2015 uttalat sig om vilken betydelse det har för bokföringsskyldigheten (och skattskyldigheten)

att den näringsverksamhet som bedrivits varit olaglig. Enligt min mening är Högsta domstolens uttalanden fullt tillräckliga för prövningen av det nu aktuella målet. Den bedömning hovrätten gjort ligger också helt i linje med Högsta domstolens tidigare avgöranden. Jag har svårt att se att Högsta domstolen, om prövningstillstånd meddelades, skulle kunna göra några uttalanden som på ett mera påtagligt och generellt sätt preciserade rättsläget.

Enligt min mening skulle en prövning av KGs överklagande inte vara av vikt för ledning av rättstillämpningen. Jag avstyrker därför prövningstillstånd.

Bevisning m.m.

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen skulle komma att meddela prövningstillstånd.

Katarina Johansson Welin

Lars Persson

Kopia till:

Ekobrottsmyndigheten, Huvudkontoret, Överåklagarens kansli (EBM2020-628)
Ekobrottsmyndigheten, Ekobrottskammaren i Linköping (EB-4332-16)